

PARLAMENTNÍ
INSTITUT

EVROPSKÁ UNIE A POLITIKA ROZŠÍŘENÍ (Vztah k Islandu, Turecku a zemím západního Balkánu)

HLAVNÍ BODY AGENDY SZBP EU (Aktivity v oblasti Společné zahraniční a bezpečnostní politiky a vnějších vztahů EU)

DOKUMENTY SZBP EU (Výběr dokumentů z databáze Rady EU)

Ing. Mgr. Jan Němec

POSLANECKÁ
SNĚMOVNA
PARLAMENTU
ČESKÉ REPUBLIKY

OBSAH

<i>OBSAH</i>	2
<i>EVROPSKÁ UNIE A POLITIKA ROZŠÍŘENÍ</i>	3
ALBÁNIE.....	3
BOSNA A HERCEGOVINA.....	3
ČERNÁ HORA.....	5
TURECKO.....	6
ROZHOVORY SRBSKO – KOSOVO.....	6
<i>HLAVNÍ BODY AGENDY SZBP EU</i>	8
BAHRAJN.....	8
KYRGYZSTÁN.....	9
LIBYE A JIŽNÍ SOUSEDSTVÍ.....	10
JAPONSKO.....	13
<i>DOKUMENTY SZBP EU</i>	15

Kontakt:

Jan Němec, tel. 2237, email: nemecj@psp.cz

Štěpán Pecháček, tel. 2226, email: pechacek@psp.cz

EVROPSKÁ UNIE A POLITIKA ROZŠÍŘENÍ

(Vztah k Islandu, Turecku a zemím západního Balkánu)

ALBÁNIE

Pozadí

Albánie podala přihlášku do EU v dubnu roku 2009, v listopadu 2010 však Komise nedoporučila udělit zemi status kandidáta.¹ Politický pat, který nastal po volbách roku 2009 a polarizace společnosti vyústily na počátku roku 2011 do politicky motivovaných násilností.² S blížícím se datem obecních voleb, vyhlášených na 8. květen, se situace v zemi opět radikalizuje.

Aktuálně

Od lednových nepokojů pravidelně navštěvoval Miroslav Lajčák coby vyslanec vysoké představitelky Unie. Jeho poslední návštěva se odehrála 22. března, kdy se setkal s prezidentem Bamirem Topim, předsedou vlády Salim Berišou a představitelem opozice Edvinem Ramou. Lajčák zdůraznil klíčový význam nadcházejících voleb pro další vývoj v zemi a potřebu zodpovědného chování všech stran. Dále zmínil potřebu reformy organizace voleb v souladu s doporučeními OBSE (regulérnost posledních voleb v roce 2009 je dodnes opozicí zpochybňována).³

30. března navštívil Tiranu komisař pro rozšíření Štefan Fülle. Zúčastnil se zde semináře, který uspořádala albánská strana a jehož cílem bylo zhodnotit akční plán albánské vlády, kterým reaguje na prioritní oblasti reforem zmíněné v loňském hodnocení Evropské komise. Fülle ocenil otevřenost albánské strany vůči doporučením Komise a podobně jako Lajčák označil nadcházející volby za „příležitost, v níž může Albánie dokázat, že je schopná uspořádat volby v souladu s evropskými a mezinárodními standardy“.⁴

Určitý posun v postojích znesvářených stran následně prostřednictvím svého mluvčího ocenila i vysoká představitelka Unie. V návaznosti na setkání představitelů vládní a opoziční strany 29. a 30. března označila absenci přímého dialogu za zdroj dosavadního politického patu. Zároveň vyzvala obě strany, aby své kontakty zintenzivněly a společně pracovaly na organizaci nadcházejících voleb, jež mohou politickým elitám dodat legitimitu dovnitř země i navenek.⁵

BOSNA A HERCEGOVINA

¹ Viz Přehled SZBP listopad 2010.

² Viz Přehled SZBP leden 2011.

³ Balkan Insight, 22. 3. 2010: EU Calls on Albanian Parties to Show “Responsibility”, dostupné [ZDE](#).

⁴ Projev komisaře Fülleho dostupný [ZDE](#).

⁵ Prohlášení vysoké představitelky Catherine Ashtonové dostupné [ZDE](#).

Pozadí

Od voleb⁶ na počátku října 2010 se v Bosně a Hercegovině nepodařilo sestavit vládu na centrální úrovni a vládu muslimsko-chorvatské Federace Bosna a Hercegovina (v Republice srbské byla již exekutiva zformována). Chronické zablokování politické scény přimělo EU zahájit již na počátku roku 2011 vnitřní debatu o změně přístupu k této zemi.⁷

Aktuálně

15. března zveřejnili společné prohlášení k situaci v Bosně a Hercegovině vysoká představitelka Unie Catherine Ashtonová a komisař pro rozšíření Štefan Fülle. Vyjádřili znepokojení nad současným patem a zdůraznili nutnost existence reprezentativní, široké a pevné vlády, jež by byla schopná vypořádat se s náročnou politickou agendou.⁸

Ve stejném duchu jsou formulovány závěry Rady z 21. března.⁹ Rada vedle výzvy adresované politickým elitám Bosny a Hercegoviny, aby urgentně vyřešily problém neexistující vlády a bez prodlení odblokovaly proces reforem v zemi, také podpořila návrh vysoké představitelky, aby Unie případně přistoupila k uplatňování sankcí vůči konkrétním osobám. Rada také uvedla tři oblasti, v nichž je třeba bezodkladně přistoupit k reformám: (1) změna ústavy tak, aby byla v souladu s Úmluvou o ochraně základních práv a svobod, (2) přijetí zákona o státní podpoře a (3) zákona o sčítání obyvatel. Podle Rady je pouze v případě prokazatelného pokroku v reformách možné považovat budoucí podání přihlášku Bosny a Hercegoviny do EU za věrohodné.

Rada rovněž přijala rozhodnutí, kterým se zavádějí omezující opatření vůči fyzickým a právníkům osobám, „jejichž činnost narušuje svrchovanost, územní celistvost, ústavní pořádek a mezinárodněprávní subjektivitu Bosny a Hercegoviny, vážně ohrožuje bezpečnostní situaci v Bosně a Hercegovině nebo porušuje Daytonskou/Pařížskou všeobecnou rámcovou dohodu o míru a její přílohy“ (viz dále část Dokumenty SZBP EU). Seznam těchto osob je prozatím prázdný, rozhodnutí tedy slouží jako nástroj tlaku na politické elity Bosny a Hercegoviny. O možnosti uplatňovat sankce ve vztahu k Bosně a Hercegovině se uvnitř Evropské unie debatovalo již od prosince 2010.

⁶ K volbám podrobněji viz práci PI „Bosna a Hercegovina: Všeobecné volby 2010“, dostupná [ZDE](#).

⁷ Viz Přehled SZBP únor 2011.

⁸ Prohlášení vysoké představitelky Catherine Ashtonové a komisaře Štefana Fülleho dostupné [ZDE](#).

⁹ Závěry Rady dostupné [ZDE](#).

ČERNÁ HORA

Pozadí

Evropská rada na svém zasedání v prosinci 2010 souhlasila s udělením statusu kandidátské země Černé Hoře. Černá Hora se tak vedle Chorvatska, Turecka, Makedonie (FYROM) a Islandu stala pátým oficiálním kandidátem na členství v Evropské unii.

Aktuálně

Ve dnech 3. a 4. března navštívil sídlo Evropské komise v Bruselu předseda černoohorské vlády Igor Lukšić. Jednalo se o první zahraniční cestu Lukšiće v premiérské funkci. Černoohorský premiér se setkal s předsedou komise Barrosem a komisařem pro rozšíření Füllem. Barroso uvítal vypracování akčního plánu, v němž černoohorská vláda mimo jiné pozitivně reaguje na doporučení, jež jí v minulosti adresovala Evropská komise. S odkazem na zkušenost s předchozím rozšiřováním EU předseda Evropské komise zdůraznil prioritu budování právního státu, který je klíčovým předpokladem pro vytvoření příznivého podnikatelského prostředí.¹⁰

Podmíněnou podporu Černé Hoře vyjádřil i Evropský parlament. Ve svém usnesení ze dne 9. března¹¹ EP vítá jak udělení kandidátského statusu, tak i konsensus černoohorských politických elit ohledně plného členství v EU. Evropský parlament zároveň upozorňuje na několik kritických oblastí. Jedná se zejména o nedostatečnou konsolidaci právního státu, dílčí defekty volebního procesu, diskriminaci menšin (etnických i dalších) a žen či narušování svobody projevu. Zmíněny jsou rovněž organizovaný zločin a korupce. Evropský parlament vyjádřil politování nad oddělením okamžiku udělení kandidátského statusu od zahájení přístupových rozhovorů a doporučuje jejich bezodkladné zahájení nejpozději po zveřejnění hodnotící zprávy Komise za rok 2011.

Předpokládaný vývoj

Dalším krokem v integraci Černé Hory do Evropské unie je zahájení přístupových rozhovorů, jehož datum zatím nebylo stanoveno. Na základě minulé zkušenosti může období mezi udělením statusu kandidáta a zahájením přístupových rozhovorů trvat i několik let (např. u Turecka trvalo více než pět let, s Makedonií nebyly přístupové rozhovory dosud zahájeny, přestože jí byl kandidátský status udělen již v roce 2005). Na rozdíl od jiných kandidátských zemí je však Černá Hora relativně bezproblémovým kandidátem: nemá závažnější bilaterální spor s žádnou ze stávajících členských zemí Unie, stejně tak vztahy vůči vlastním sousedům jsou relativně bezproblémové. V zemi se navíc již od roku 2002 používá jako oficiální platidlo měna euro. Zahájení přístupových rozhovorů po hodnotící zprávě Komise za rok 2011 (jak požaduje Evropský parlament) se tak zdá být reálné.

¹⁰ Tiskové prohlášení předsedy EK Barrosa dostupné [ZDE](#).

¹¹ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 9. března 2011 o procesu integrace Černé Hory do Evropské unie dostupné [ZDE](#).

TURECKO

Pozadí

Turecko se stalo kandidátskou zemí v roce 1999, přístupové rozhovory byly zahájeny v roce 2005. Pomalý proces přístupu této země komplikují jak politické neshody na obou stranách, tak i technickoadministrativní potíže. Výraznou měrou do přístupového procesu vstupují různé vnitropolitické preference členských zemí EU.¹²

Aktuálně

Evropský parlament dne 9. března přijal usnesení, kterým reagoval na hodnotící zprávu Komise.¹³ Z větší části je usnesení kritické, přičemž kritika míří prakticky do všech oblastí vnitřní politiky Turecka, od tlaku na uspíšení politických reforem (posílení úlohy parlamentu, reforma volebního systému ad.), řešení otázky Kurdů, celé řady sociálních problémů (od domácího násilí po uznání práv žen) až k doporučení spolupráce v mezinárodněpolitických a mezinárodněprávních otázkách (vztah k Íránu, Palestinské samosprávě ad.).

Usnesení Evropského parlamentu bylo přijato krátce poté, co Evropská komise ústy komisaře pro rozšíření Štefana Fülleho vyjádřila znepokojení nad zadržením několika tureckých žurnalistů. Ve svém tiskovém prohlášení ze dne 3. března Komise vyzývá k úpravě příslušné legislativy s cílem umožnění skutečné svobody projevu.¹⁴

ROZHOVORY SRBSKO – KOSOVO

Pozadí

Vztahy mezi Srbskem a Kosovem jsou dlouhodobě napjaté. Srbsko dosud Kosovo jako samostatnou politickou entitu neuznalo a fakticky neexistující dialog mezi představiteli obou zemí na jedné straně výrazně komplikuje každodenní život obyvatel Kosova, na straně druhé pak Srbsku znesnadňuje přiblížení k Evropské unii.¹⁵ V září 2010 nicméně Srbsko na půdě Valného shromáždění OSN učinilo značný ústupek ze svých dosavadních pozic a při hlasování o rezoluci ve věci poradního posudku Mezinárodního soudního dvora ohledně vyhlášení nezávislosti Kosovem hlasovalo pro rezoluci, již byl Evropské unii udělen mandát zprostředkovatele a facilitátora rozhovorů mezi Srbskem a Kosovem.¹⁶ Od toho okamžiku Evropská unie opakovaně apelovala na obě strany (a především Srbsko), aby rozhovory bezodkladně zahájily.

¹² Více k příčinám a souvislostem stagnace přístupového procesu viz Přehled SZBP prosinec 2010.

¹³ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 9. března 2011 o zprávě o pokroku Turecka za rok 2010 dostupné [ZDE](#). Návrh usnesení již předtím projednal a schválil zahraniční výbor EP (AFET), přičemž se jednalo o značně kompromisní verzi jeho znění. Blíže viz Přehled SZBP únor 2011.

¹⁴ Tisková zpráva se stanoviskem komisaře Fülleho dostupná [ZDE](#).

¹⁵ Srbsko podalo přihlášku do EU již v roce 2009, dosud se však ze strany Unie setkala se spíše odmítavým přístupem ze strany některých členských zemí, viz Přehled SZBP říjen 2010.

¹⁶ Více viz Přehled SZBP září 2010.

V Kosovu navíc nastala institucionální krize poté, co Nejvyšší soud prohlásil volbu prezidenta parlamentem, která proběhla 22. února, za protiústavní z procedurálních důvodů. Verdikt soudu z 28. března se opíral o nesplnění podmínky přítomnosti alespoň dvou třetin všech poslanců. Vzhledem k bojkotu volby opozičními poslanci tato podmínka splněna nebyla.¹⁷ Prezident Behgjet Pacolli následně 30. března rezignoval a úřadu se ujal předseda parlamentu Jakup Krasniqi. Stávající krize může podle některých analytiků vyústit v předčasných volbách.¹⁸

Aktuálně

Ve dnech 8. a 9. března se v Bruselu uskutečnily první z rozhovorů mezi zástupci Srbska a Kosova za účasti EU coby facilitátora. Vedle procedurálních záležitostí a opakovaného závazku obou stran jednat se obsahem těchto rozhovorů stala evidence obyvatelstva, včetně katastrálních informací, a její vzájemné zpřístupnění či volný pohyb zboží. V této souvislosti se obě strany vyslovily kladně k tomu, aby ustavené mechanismy spolupráce v rámci Středoevropské zóny volného obchodu (CEFTA), jíž jsou obě země součástí, sehrály klíčovou roli. Dalšími tématy jednání se staly telekomunikace a letectví.¹⁹ Při druhém kole jednání 28. března byla ustavena pracovní skupina pro vytvoření registru obyvatel.²⁰

Zahájení dialogu mezi Bělehradem a Prištinou kladně ohodnotil komisař pro rozšíření Štefan Fülle ve svém projevu v srbském parlamentu 29. března.²¹ Podle Fülleho přístup Srbska k jednání výrazně zlepšil vnímání této země v Evropské unii. Připoměl však, že se jedná pouze o jednu z prioritních oblastí, kterými se Srbsko musí zabývat.

Předpokládaný vývoj

Přestože se obě strany vyslovily pro pokračování rozhovorů v nejbližším možném termínu (třetí schůzka by se měla uskutečnit v polovině dubna), nelze hovořit o odstranění politického napětí. O velmi rezervovaném přístupu obou zemí k jednáním ostatně vypovídají i mediální vyjádření srbského vyjednavče Borislava Stefanoviće, podle kterého se Srbsko „bude snažit najít řešení těch nejpalcivějších problémů, jež mají dopad na každodenní život Srbů v Kosovu“. V podobném duchu hovoří i kosovská vyjednavka Edita Tahiri, která vidí rozhovory za platformu pro diskusi přísně technických záležitostí, nikoliv suverenity a nezávislosti Kosova, jež je podle ní „uzavřenou záležitostí“.²²

¹⁷ Balkan Insight, 28. 3. 2011: Kosovo Presidential Vote “Unconstitutional”, dostupné [ZDE](#).

¹⁸ Balkan Insight, 1. 4. 2011: Kosovo Urged to Find ‘Consensus’ on President, dostupné [ZDE](#).

¹⁹ Tisková zpráva o průběhu a obsahu prvního kola jednání dostupná [ZDE](#).

²⁰ Tisková zpráva o průběhu a obsahu druhého kola jednání dostupná [ZDE](#).

²¹ Text projevu komisaře Fülleho v Národním shromáždění Srbské republiky dostupný [ZDE](#).

²² Viz Euractiv, 8. 3. 2011, [ZDE](#).

HLAVNÍ BODY AGENDY SZBP EU

(Aktivity v oblasti Společné zahraniční a bezpečnostní politiky
a vnějších vztahů EU)

BAHRAJN

Popis problematiky

Vlna politických nepokojů, jež se přehnala přes arabský svět, zasáhla i Bahrajn, rozlohou malý ostrovní stát v Perském zálivu, který je nicméně významným producentem ropy a mezinárodním finančním centrem Blízkého východu. Bahrajn je konstituční monarchií, kde došlo od počátku tohoto století k výraznému pokroku při rozšiřování okruhu osob podílejících se na moci a zavádění některých občanských a politických práv. Parlamentní volby v roce 2002, první za posledních téměř 30 let, znamenaly rovněž zapojení většinových šíitů do politického procesu (zemi vládne sunitská královská rodina, obyvatelstvo je však většinově šíitské). Postupně docházelo k rozšiřování svobody slova, což rozšiřovalo prostor pro volání opozice po dalších reformách.

Pokoje protivládní demonstrace, inspirované událostmi v Tunisku či Egyptě, vláda v polovině února násilně rozehnala, došlo i k obětem na životech. Od té doby střety protivládních demonstrantů s pořádkovými silami pokračovaly a vyústily ve vyhlášení výjimečného stavu a stanného práva. 15. března pak nový zásah proti demonstrantům zanechal další mrtvé. Ve stále napjaté situaci 29. března na protest rezignovala na své mandáty většina poslanců šíitské strany zastoupené v parlamentu. Podle organizace Human Right Watch je situace v zemi nadále kritická s tendencí ke zhoršování stavu ochrany lidských práv.²³

Aktuálně

K situaci v Bahrajnu se záhy po událostech v polovině března vyjádřila vysoká představitelka Unie Catherine Ashtonová, přičemž vyzvala k uklidnění situace a dialogu.²⁴ Podobný charakter mělo i následující prohlášení vysoké představitelky ze 17. března.²⁵ Ve svých závěrech z 21. března vyzvala Rada bahrajnskou vládu a bezpečnostní síly, aby respektovaly a chránily lidská práva, včetně práva svobodného vyjadřování a sdružování. Obě strany konfliktu pak vyzývá k bezodkladnému zahájení dialogu. Žádné konkrétní sankce pro případ dalšího porušování lidských práv však Rada nepřijala.

²³ Human Rights Watch, 30. 3. 2011: Bahrain: Wounded Protesters Beaten, Detained, dostupné [ZDE](#).

²⁴ Prohlášení vysoké představitelky Catherine Ashtonové dostupné [ZDE](#).

²⁵ Prohlášení vysoké představitelky Catherine Ashtonové dostupné [ZDE](#).

KYRGYZSTÁN

Popis problematiky

Kyrgyzstán má strategickou polohu zejména pro svou polohu blízko Afghánistánu. Na jeho území se nacházejí základny jak americké, tak ruské armády. Země je zároveň jediným státem Střední Asie, který je členem Světové obchodní organizace (WTO).

Na jaře loňského roku došlo v Kyrgyzstánu k povstání, sesazení dosavadního prezidenta Bakijeva, změně vlády a následně také k etnickým nepokojům mezi Kyrgyzy a Uzbeky. 27. června 2010 se konalo referendum o nové ústavě, v němž se drtivá většina zúčastněných voličů vyslovila pro omezení pravomocí prezidenta a faktický přechod k parlamentní formě vlády. Pozorovatelská mise OBSE regulérnost voleb potvrdila, nicméně označila průběh referenda za ne zcela odpovídající mezinárodním standardům.²⁶

Dne 10. října 2010 se konaly parlamentní volby, v nichž zvítězila strana podporující sesazeného prezidenta Bakijeva (strana Ata-Žurt). Na druhém místě se umístila strana dočasné vlády (Sociálnědemokratická strana), třetí místo pak zaujala strana proruské orientace (Ar-Namys). Do parlamentu se dostalo celkem pět politických stran (vedle výše zmíněných také strana Republika podnikatele Omurbeka Babanova a prozápadně orientovaná levicová Ata-Meken), přičemž rozdělení mandátů v parlamentu je poměrně vyrovnané.²⁷

První pokus o sestavení koaliční vlády sociálních demokratů, Republiky a Ata-Meken selhal na počátku prosince poté, co se koalice nebyla schopná dohodnout na jménu předsedy parlamentu. Nová koalice Sociálnědemokratické strany, Ata-Žurt a Republiky byla úspěšnějším projektem, přičemž předsedou vlády se stal sociální demokrat, předsedou parlamentu zástupce Ata-Žurt a lídr Republiky zaujal post vicepremiéra. Tato vládní koalice získala v polovině prosince důvěru parlamentu.²⁸

Podle původního harmonogramu změny režimu se společně s parlamentními volbami měly konat také volby prezidentské, jež by rozhodly o nástupci dočasné prezidentky Rozy Otunbajevy. Prezidentské volby byly nicméně o rok odloženy a funkční období dočasné prezidentky bylo prodlouženo do konce roku 2011.

Aktuálně

Dne 1. března navštívila sídlo Evropské unie v Bruselu prezidentka Kyrgyzstánu Roza Otunbajeva. Setkala se s předsedou Evropské rady Van Rompuyem a předsedou Komise Barrosem. Podle slov Hermana Van Rompuye Evropská unie podporuje politickou transformaci v Kyrgyzstánu, která je nicméně stále nedokončená, a to jak s ohledem na přetrvávající absenci velké části legislativy, jejíž přijetí nová ústava

²⁶ Více k okolnostem a průběhu referenda viz Přehled SZBP červenec 2010.

²⁷ Viz BBC News, 1. 11. 2010, [ZDE](#).

²⁸ Viz Reuters, 17. 12. 2010, [ZDE](#).

předpokládá, tak i s výhledem příprav prezidentských voleb v závěru roku 2011. Unie je nicméně podle Van Rompuye připravena podpořit současnou kyrgyzskou vládu finanční asistencí, předseda Evropské rady v této souvislosti připomněl, že EU se na dárcovské konferenci, jež se konala v červenci loňského roku v Biškeku, zavázala k druhému největšímu příspěvku v rámci stabilizační finanční pomoci (celkem 118 mil. eur). Pro roky 2011-2013 pak EU hodlá směřovat podporu do oblastí jako vzdělávání nebo reforma justice. Předseda Komise José Barroso se vyjádřil ve stejném duchu, zároveň zdůraznil existenci vysokého potenciálu rozvoje obchodních vztahů, jenž usnadňuje členství Kyrgyzstánu ve WTO.²⁹

LIBYE A JIŽNÍ SOUSEDSTVÍ

Popis problematiky

Politické nepokoje a změny vlád v některých zemích arabského světa, resp. jižního sousedství Evropské unie,³⁰ se staly prioritou zahraniční politiky EU v posledních týdnech, zvláštní pozornost následně upoutalo povstání v Libyi a faktické vypuknutí občanské války. Pro EU znamenaly tyto události několikanásobný impuls pro přehodnocení dosavadní politiky vůči danému regionu a zároveň test akceschopnosti SZBP.

Jednání v institucích EU

Dne 1. března přijala Rada nařízení, jimž v souladu s rezolucí Rady bezpečnosti OSN z 26. února uvalila sankce na představitele libyjského režimu (viz dále část Dokumenty SZBP EU).

Brzy na to se k situaci v regionu vyslovil předseda Komise Barroso. Vedle vyjádření nepřijatelnosti jednání libyjského režimu zmínil problematiku uprchlíků, jichž se podle informací OSN v oblasti nachází více než 140 tisíc. Pro EU je právě tíživá humanitární situace v Libyi a hrozba přílivu uprchlíků z blízkého sousedství akutním problémem, na jehož zvládnutí Komise vyčlenila 3 mil. eur. Posledním okruhem, jenž Barroso zmínil, je podpora politických a socioekonomických reforem a ustavení „nového politického paradigmatu“, resp. „pakt pro demokracii a sdílenou prosperitu“.³¹ V podobném smyslu vypracovala Komise sdělení, jež adresovala ostatním klíčovým institucím Unie (viz dále část Dokumenty SZBP EU).

Evropský parlament přijal dne 10. března k situaci v zemích jižního sousedství a v Libyi usnesení,³² v němž vedle odsouzení postupu libyjského režimu a vyjádření solidarity s obyvateli země vyzval Evropskou komisi k činnosti zejména v oblasti

²⁹ Tiskové prohlášení Hermana Van Rompuye dostupné [ZDE](#), tiskové prohlášení Josého Barrosa [ZDE](#).

³⁰ Pro přiblížení vývoje událostí v těchto zemích viz Přehledy SZBP leden a únor 2011.

³¹ Prohlášení předsedy EK Josého Barrosa dostupné [ZDE](#).

³² Usnesení Evropského parlamentu ze dne 10. března 2011 o zemích jižního sousedství a především Libyi dostupné [ZDE](#).

humanitární pomoci a vysokou představitelku Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku Catherine Ashtonovou, aby navázala vztahy s libyjskou Přechodnou národní radou a zahájila proces jejího oficiálního uznání.³³

K situaci v Libyi a stanovisku EU k ní bylo svoláno mimořádné zasedání Evropské rady, jež se uskutečnilo 11. března. Na program jednání se vedle řešení aktuální situace v Libyi, postoje EU a možných akcí ze strany Unie i členských států dostal také postup evakuace občanů EU ze země či podpora politické transformace v Tunisku, Egyptě a širším regionu arabského světa. Cílem zasedání Evropské rady byla vedle toho redefinice rámce politiky vůči jižnímu sousedství EU, resp. celé Evropské politiky sousedství. V závěrečné deklaraci³⁴ Evropská rada podpořila proces politické (demokratické) transformace v některých zemích regionu a ocenila solidaritu Tunisů s uprchlíky z Libye. Ve vztahu k Libyi se Evropská rada přihlásila k potřebě okamžitého zastavení násilí na civilním obyvatelstvu s tím, že pro konkrétní kroky v tomto směru je třeba dosáhnout součinnosti OSN, Africké unie (AU), Ligy arabských států a dalších mezinárodních partnerů. V této souvislosti vyzvala k urychlenému uspořádání summitu EU, AU a Ligy arabských států. Na obecné rovině Evropská rada podpořila koncepci Evropské komise obsaženou ve sdělení „Partnerství pro demokracii a sdílenou prosperitu s jižním Středomořím“, podle níž by EU měla věnovat větší pozornost politickým podmínkám v daných zemích a v návaznosti na jejich stav korigovat projekty rozvojové spolupráce a finanční asistence. V blízké budoucnosti by mělo dojít k redefinici celé Evropské politiky sousedství.

Ve dnech 13. a 14. března se v egyptské Káhiře setkala vysoká představitelka EU Catherine Ashtonová s generálním tajemníkem Ligy arabských států a představiteli současné egyptské vlády, aby je informovala o závěrech mimořádné Evropské rady. Ashtonová svým partnerům tlumočila záměr uspořádat trojstranný summit EU, AU a Ligy arabských států týkající se současného dění v oblasti. Jednalo se také o možnosti zřízení bezletové zóny nad Libyí, které podpořila právě Liga arabských států, avšak toto opatření nezískalo jednohlasnou podporu ani v rámci Evropské rady, ani na půdě Rady bezpečnosti OSN (proti tomuto kroku se staví Rusko a Čína). Ashtonová v Káhiře také představila sdělení Komise „Partnerství pro demokracii a sdílenou prosperitu s jižním Středomořím“.³⁵

Dosavadní postup EU vůči Libyi je interpretován jako implicitní nesouhlas s bezodkladným přímým vojenským zásahem, který prosazovaly Velká Británie a Francie (šéfové vlád obou zemí zaslali v předvečer summitu dopis v tomto duchu předsedovi Evropské rady Van Rompuyovi), zatímco další země v čele s Německem, Itálií či Švédskem byly proti. Podobně nejednotné stanovisko zaujali představitelé vlád členských zemí EU vůči formálnímu uznání Přechodné národní rady za legitimní

³³ Z členských zemí EU uznala Přechodnou národní radu jako legitimní libyjskou vládu Francie.

³⁴ Deklarace dostupná [ZDE](#).

³⁵ Viz *Europolitics* 4161, 15. 3. 2011.

vládu Libye. Zatímco kancléřka Merkelová považuje za vhodné přistupovat k Přechodné národní radě jako k „partnerovi“, Francie ji již uznala za legitimní vládu již 10. března. Momentálně je tedy Přechodná národní rada považována za „politického partnera“ EU.³⁶

17. března přijala k situaci v Libyi rezoluci Rada bezpečnosti OSN.³⁷ Rezolucí, pro níž hlasovalo 10 z 15 členů Rady (zdržely se Rusko, Čína, Brazílie, Indie a Německo), Rada bezpečnosti autorizovala zřízení bezletové zóny nad Libyí a v odstavci 4 povolila členským státům OSN, které o tom vyrozumí generálního tajemníka, aby svými vlastními silami či za pomoci mezinárodních organizací jakýmkoliv prostředky chránily civilní obyvatelstvo Libye. Jedná se tedy o autorizaci použití síly, vyloučen je ale vstup jakékoliv druhu zahraničních okupačních sil na kteroukoliv část území Libye.

Záhy po uspořádání tzv. Pařížského summitu 19. března zahájily letecké síly koalice v čele s USA, Francií a Velkou Británií vojenské operace v libyjském vzdušném prostoru. Bombardování pozemních cílů mělo podlomit vojenskou převahu sil plukovníka Kaddáfího, demoralizovat jemu věrné jednotky a přispět k jeho pádu a zhroucení celého režimu. Do uzavření tohoto přehledu však k takovému vývoji událostí nedošlo.

EU reagovala na přijetí rezoluce Radou bezpečnosti OSN společným prohlášením předsedy Evropské rady a vysoké představitelky. V tomto prohlášení přivítali rezoluci č. 1973 a vyjádřili připravenost Unie v rozsahu svých kompetencí tuto rezoluci implementovat. Zároveň zdůraznili důležitost spolupráce s partnery v arabském světě, resp. v Africe (jmenovitě Ligu arabských států a Africkou unii).³⁸

19. března, v návaznosti na svou účast na Pařížském summitu, vydala vysoká představitelka Unie prohlášení, v němž vyjadřuje naději, že plukovník Kaddáfí „vyslyší požadavky libyjského lidu, Evropské unie, Ligy arabských států a Africké unie a splní podmínky, jež byly stanoveny mezinárodním společenstvím v rezoluci RB OSN“.³⁹

Závěry Rady z 21. března jsou formulovány v podobném duchu. Rada zároveň vyzvala vysokou představitelku, aby pokročila v plánování akcí humanitární pomoci a operací civilní ochrany i za použití námořních kapacit. V této oblasti má postupovat v koordinaci s OSN, NATO a dalšími partnery. Vysoká představitelka má podle závěrů Rady udržovat kontakty s generálním tajemníkem OSN a zeměmi v regionu, včetně Tuniska a Egypta.⁴⁰ Rada zároveň rozšířila seznam osob, jež podléhají omezujícím opatřením uvaleným Unii 28. února a zakomponovala do unijní legislativy

³⁶ Viz Europolitics 4160, 14. 3. 2011.

³⁷ Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1973 (2011) dostupná [ZDE](#).

³⁸ Společné prohlášení předsedy Evropské rady Hermana Van Rompuye a vysoké představitelky Unie Catherine Ashtonové dostupné [ZDE](#).

³⁹ Prohlášení vysoké představitelky Unie Catherine Ashtonové dostupné [ZDE](#).

⁴⁰ Závěry Rady dostupné [ZDE](#).

sankce OSN. Libye se dostala také na pořad jednání Evropské rady 24. března, kdy Evropská rada potvrdila stávající kurz postupu Unie.

29. března se Londýně sešli vrcholní představitelé zemí, jež se podílejí na operacích v Libyi. Za EU se jí zúčastnila vysoká komisařka Catherine Ashtonová, přítomen byl i generální tajemník NATO Rasmussen. Londýnský summit předznamenalo společné prohlášení britského předsedy vlády a francouzského prezidenta, v němž vlády těchto zemí deklarují naprostou ztrátu legitimacy vlády plukovníka Kaddáfího a nutnost jeho odchodu od moci. Zároveň vyzývají jeho stoupence, aby jej opustili „dříve, než bude pozdě“ a podpořili všechny odpůrce režimu v jejich aktivitách s tím, že pouze za jejich aktivní účasti mohou být položeny základy demokratického režimu.⁴¹

Vedle rozporů mezi členskými státy Unie ohledně postupu v Libyi se projevily i při jednáních v rámci NATO. Záměru, aby velení operací od Spojených převzaly struktury NATO, zpočátku oponovalo Německo a Turecko. Německo se již v Radě bezpečnosti nepřipojilo k rezoluci, již byly vojenské operace autorizovány, a vojenských operací se neúčastní, Turecko mělo výhrady vůči bombardování pozemních cílů s tím, že by se spojenecké síly měly soustředit výhradně na zajištění bezletové zóny. Nakonec k dohodě členských zemí Severoatlantické aliance došlo a k 31. březnu převzalo velení leteckých operací nad Libyí NATO.⁴²

Situace v dalších arabských zemích je nestabilní. K nepokojům došlo během března v **Jemenu** a **Sýrii**, výrazné intenzity dosáhly v Bahrajnu (viz výše). V **Egyptě** se 19. března konalo referendum o změně ústavy. Mezi hlavní změny patří zkrácení funkčního období prezidenta z šesti na čtyři roky a povolení pouze jednoho znovuzvolení. Změny ústavy byly nakonec výraznou většinou schváleny (pro bylo více než 70 % zúčastněných voličů, účastnilo se však pouze málo přes 40 %). Předpokládá se, že na podzim by se měly konat parlamentní volby.⁴³

JAPONSKO

Popis problematiky

Zemětřesení a následná vlna tsunami, jež 11. března postihly Japonsko, zapříčinily vznik humanitární krize a s hrozbou havárie jaderné elektrárny Fukušima také akutní bezpečnostní ohrožení obyvatel v zemi i širším regionu. Do doby uzavření tohoto přehledu nebyla havárie v jaderné elektrárně zcela odstraněna, nicméně došlo ke stabilizaci situace.

Jednání v institucích EU

⁴¹ Společné prohlášení dostupné [ZDE](#).

⁴² Pro více informací o roli NATO ve vojenském zásahu proti Libyi viz příslušnou část oficiálních stránek organizace, dostupné [ZDE](#).

⁴³ BBC News, 20. 3. 2011: Egypt referendum strongly backs constitutional change, dostupné [ZDE](#).

Vzhledem k přetrvávající nejasnosti ohledně stavu jaderné elektrárny a tíživé humanitární situaci v některých oblastech většina členských států EU vyzvala své občany, aby pokud možno upustili od cesty do Japonska. Evropská unie je podle vyjádření svých představitelů připravena poskytnout veškerou pomoc japonské vládě jak při zvládnání situace kolem jaderné elektrárny Fukušima, tak i v dalších zasažených oblastech.⁴⁴ Japonská strana zatím o pomoc nepožádala, většina členských států EU nicméně nabídla poskytnutí záchranného personálu.

⁴⁴ Vyjádření EU dostupné [ZDE](#).

DOKUMENTY SZBP EU

(Výběr dokumentů z databáze Rady EU)

Nařízení Rady o omezujících opatřeních s ohledem na situaci v Libyi – [7084/11](#)

Datum: 1. 3. 2011

Typ dokumentu: Nařízení Rady LIMITE

Obsah dokumentu: Dokument obsahuje nařízení, jimiž se v návaznosti na rezoluci Rady bezpečnosti OSN z 26. února 2011 zavádějí sankce vůči představitelům libyjského režimu. Jedná se o zmrazení veškerých finančních prostředků a hospodářských zdrojů, které patří fyzickým nebo právnickým osobám, subjektům a orgánům uvedeným v příloze nařízení, nebo které jsou jimi vlastněny, drženy či ovládány.

Dohoda o partnerství a spolupráci mezi Evropskou unií a jejími členskými státy na jedné straně a Iráckou republikou na straně druhé – [5784/11](#)

Datum: 2. 3. 2011

Typ dokumentu: Mezinárodní smlouva LIMITE

Obsah dokumentu: Jedná se o komplexní dohodu, již Evropská unie a Irák upravují vzájemné vztahy a spolupráci v politické, hospodářské, bezpečnostní i sociální. Vytváří se také institucionální rámec spolupráce a dialogu.

Společné sdělení Evropské radě, Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Partnerství pro demokracii a sdílenou prosperitu s jižním Středomořím - [7592/11](#)

Datum: 10. 3. 2011

Typ dokumentu: Sdělení Komise

Obsah dokumentu: Dokument je reakcí na události v jižním sousedství Evropské unie. Nejprve představuje dosavadní činnost Komise v regionu v posledním období, následně Komise navrhuje nový rámec pro „Partnerství pro demokracii a sdílenou prosperitu“, kdy na jedné straně odpovídá na kritiky dosavadního angažmá Evropské unie v zemích severní Afriky, zejména pak absence politické podmíněnosti spolupráce, na straně druhé pak vytváří prostor pro posílení finanční asistence vládám daných zemí.

Zpráva Komise Evropskému parlamentu a Radě podle článku 7 rozhodnutí 2006/500/ES (Smlouva o Energetickém společenství) – [7629/11](#)

Datum: 10. 3. 2011

Typ dokumentu: Zpráva Komise

Obsah dokumentu: Dokument obsahuje shrnutí a hodnocení dosavadního fungování tzv. Energetického společenství, jež bylo založeno na základě smlouvy z roku 2006. Stranami smlouvy jsou Evropská unie a devět smluvních stran mimo EU: Albánie, Bosna a Hercegovina, Bývalá jugoslávská republika Makedonie, Černá Hora, Chorvatsko, Moldavsko, Srbsko, Ukrajina a Prozatímní správní mise Organizace spojených národů v Kosovu (UNMIK). Energetické společenství bylo vytvořeno na období deseti let; jeho trvání skončí v červenci 2016, s cílem vytvoření otevřených a transparentních vnitrostátních trhů s energií na základě stabilních právních a tržních rámců schopných přilákat investice do výroby elektrické energie a rozvodných sítí, ve střednědobém horizontu by pak mělo přispět k vytvoření jednotného trhu s energií. Zpráva je ve svém hodnocení relativně pozitivní („Historie úspěchu“), nicméně často je zmiňován nedostatek v rovině provádění přijatých rozhodnutí („Od teorie k praxi“, „Důraz na provádění“).

Kontakt:

Jan Němec, tel. 2237, email: nemecj@psp.cz

Štěpán Pecháček, tel. 2226, email: pechacek@psp.cz

Rozhodnutí Rady o podpisu a uzavření Rámcové dohody mezi Spojenými státy americkými a Evropskou unií o účasti Spojených států amerických na operacích Evropské unie pro řešení krizí – [6936/11](#)

Datum: 16. 3. 2011

Typ dokumentu: Rozhodnutí Rady LIMITE

Obsah dokumentu: Dokument obsahuje rozhodnutí, jímž Rada schválila Rámcovou dohodu mezi Unií a USA, která upravuje účast Spojených států amerických na operacích EU. Rámcová dohoda je přílohou tohoto rozhodnutí. V dohodě jsou upraveny různé aspekty případné účasti amerického civilního kontingentu na operacích Unie, zejména náležitosti linie materiálního a finančního zajištění účasti, velení, odpovědnosti atp.

Rozhodnutí Rady o omezujících opatřeních s ohledem na situaci v Bosně a Hercegovině – [7527/11](#)

Datum: 16. 3. 2011 (Dokument schválen 21.3. a zveřejněn v úředním věstníku EU jako rozhodnutí Rady 2011/173/SZBP)

Typ dokumentu: Rozhodnutí Rady

Obsah dokumentu: Rada svým rozhodnutím zavádí sankce vůči některým fyzickým a právnickým osobám, jejichž činnost narušuje svrchovanost, územní celistvost, ústavní pořádek a mezinárodněprávní subjektivitu Bosny a Hercegoviny, vážně ohrožuje bezpečnostní situaci v Bosně a Hercegovině nebo porušuje Daytonskou/Pařížskou všeobecnou rámcovou dohodu o míru a její přílohy. Omezující opatření spočívají v možnosti zákazu vstupu na území členských států Unie a zmrazení finančních prostředků (tento druh selektivních sankcí je v poslední době uplatňován stále častěji). Rozhodnutí Rady následuje po kritice adresované části politických elit Bosny a Hercegoviny a také v situaci politického zablokování reformního procesu v zemi. Značný podíl na tomto stavu mají postoje mezi představiteli a politiky jednotlivých entit Bosny a Hercegoviny.